

Kulttuuri, kunnia ja nuoren oikeudet – yhdessä kohti turvallista kasvua

Marraskuun 2025 aikana osallistuin useisiin tilaisuuksiin, joissa käsiteltiin kunniaan liittyvää väkivaltaa, sukupuolistunutta kontrollia ja näiden ilmiöiden vaikutuksia nuoriin, parisuhteessa eläviin naisiin ja perheenäiteihin. Keskusteluissa nousi vahvasti esiin sama ydinhavainto, jonka olen itsekin vuosien asiantuntijatyössä monesti nostanut esille: kaikki vanhemmat haluavat lapsilleen hyvää, mutta käsitys hyvästä elämästä voi olla kulttuurisidonnainen. Muutto uuteen maahan voi haastaa näitä käsityksiä tavoilla, joita harva osaa ennakoida.

Nuori kahden kulttuurin välissä

Maahanmuuttajanuori elää usein kahden todellisuuden välissä:

- Kotona odotukset pohjautuvat lähtömaan arvoihin.
- Koulussa ja yhteiskunnassa korostuvat yksilönvapaus, tasa-arvo ja itsenäisyys ja yhteiskunnan normit.

Ristiriita voi aiheuttaa hämmennystä ja syyllisyyttä. Nuori rakastaa perhettään, mutta samalla toivoo enemmän vapautta ja tämä sisäinen ristipaine tekee avun hakemisesta vaikeaa.

Kunnianliittyvä väkivalta – haitallinen perinne

Kunniaan liittyvä väkivalta on erityinen ja haitallinen perinne, joka eroaa muusta väkivallasta monella tavalla:

- **Yhteisöllinen luonne:** Tekijöitä voi olla useita, ja he voivat painostaa toisiaan toimimaan ”oikein” kunnian palauttamiseksi. Osa tekijöistä voi olla ulkomailla, mutta osallistua väkivaltaan digitaalisin keinoin.
- **Normien mukaan ”sallittu”:** Yhteisössä ei välttämättä tuomita väkivaltaa, vaan sitä saatetaan pitää oikeutettuna keinona suojella nuorta, naista tai perheen mainetta.
- **Motiivit:** Usein tekijöiden tavoitteena on palauttaa perheen, suvun tai yhteisön kunnia, estää maineen menetys tai puolustaa yhteisön normeja.

- **Digitaalinen valvonta:** Viestit, seuranta ja sosiaalinen media mahdollistavat uhrin kontrolloinnin rajojen yli, mikä tekee ilmiöstä erityisen monimuotoisen ja vaikeasti havaittavan.

Kunniaan liittyvä väkivalta ei siis ole yksilön impulsiivista väkivaltaa, vaan monitasoinen ilmiö, jossa yhteisön odotukset ja painostus vaikuttavat tekijöiden toimintaan.

Muuttoliikkeen tuomat haasteet perheelle

- Kun perhe muuttaa uuteen maahan, vanhemmat kohtaavat:
- uuden lainsäädännön ja lasten oikeudet
- uuden käsityksen sukupuolten tasa-arvosta
- uuden tavan suhtautua seksuaalisuuteen ja seksuaalioikeuksiin
- muuttuneet normit kunnian ja maineen merkityksestä

Nämä muutokset voivat tuntua uhkaavilta, varsinkin jos perhe pelkää omien arvojensa katoamista.

Seksuaalioikeudet ovat keskeinen osa kotoutumista

On erittäin tärkeää, että seksuaalioikeudet käydään läpi maahanmuuttajien kanssa jo kotoutumisen alkuvaiheessa. Näitä ovat muun muassa:

- 1. Oikeus päättää omasta kehosta ja seksuaalisuudesta**
- 2. Oikeus tietoon seksuaalisuudesta ja lisääntymisestä**
- 3. Oikeus koskemattomuuteen ja turvaan**
- 4. Oikeus seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin**
- 5. Oikeus yksityisyyteen ja itsemääräämiseen**
- 6. Oikeus valita kumppani ja tehdä perhevalintoja**
- 7. Oikeus tasa-arvoiseen kohteluun**

Tieto seksuaalioikeuksista vähentää pelkoa, kontrollointia ja kunnian nimissä tapahtuvan painostuksen riskiä.

Nuoren kynnys hakea apua on korkea

Nuori harvoin tekee rikosilmoitusta vanhemmistaan tai sisaruksistaan.

Pelko voi liittyä:

- perheen hajoamiseen
- sosiaaliseen häpeään ja leimautumiseen
- koston tai yhteisön reaktioon

Siksi vain pieni osa tapauksista tulee viranomaisten tietoon. Tämä korostaa ennaltaehkäisytyön merkitystä.

Vanhemmuuden tukeminen voi olla avain turvallisuuteen

Koska nuoret eivät aina uskalla hakea apua, vanhempien tukeminen on ratkaisevaa.

Se tarkoittaa:

- oikeaa ja ymmärrettävää tietoa suomalaisesta lainsäädännöstä ja nuorten oikeuksista
- turvallista keskustelua seksuaalioikeuksista
- vanhemmuuden taitojen vahvistamista kulttuurienvälisessä ympäristössä
- tukiverkostojen rakentamista ja pelkojen sanoittamista
- vuorovaikutteinen keskustelu eikä vastakkaisasettelua

Kun vanhemmat ymmärtävät oikeudet ja velvollisuudet, sekä saa työvälineitä lapsen ja nuoren kasvattamisen uudessa ympäristössä he voivat kasvattaa ja tukea lasta ilman kunniaan liittyvää painetta.

Muutos syntyy yhdessä

Kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisy vaatii kokonaisvaltaista lähestymistä:

- nuorten oikeuksien suoja
- vanhempien tukeminen ja tiedon lisääminen
- yhteisöjen osallistaminen
- kulttuurisesti sensitiivinen työ ammattilaisten kanssa

Näin voidaan rakentaa ympäristö, jossa sekä nuoret että vanhemmat voivat elää turvassa ilman pelkoa, ilman väkivaltaa ja ilman menetettyä yhteyttä.

Mina Zandkarimi

Kirjoittaja toimii Väestöliitossa maahanmuuttajatyön vastuuasiantuntijana